

Inserati se sprejemajo in veljajo trisopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravišstvo (administracija) in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in saboto.

Govor poslanca Hermana v budgetni debati.

(Dalje.)

Te prikazni so in bodo postale še silnejše; so sad, ktere ga je zgodaj zoril večletni nenačrtni, prazni sistem vladovanja, sad, zrastle na tleh ustave, one ustave, ki je na Dunaju tako zelo priljubljena, da jo vsakemu vsiljujejo, na kogar nalete, ko bi pa morali veseli biti, da je še zdravih elementov, ki se tejsinji misli ustavoverstva upirajo.

Kaj li je pač neslo vedno igranje s spravevanjem in odgovarjanjem, ki se je vršilo s Čehi, vladi? Bi ne bilo po dolgem štirinajstletnem, gotovo ne po tem blagem narodu sproženem boju, v katerem oba dela najboljše svoje moči, ki so namenjene splošnemu blagoru, krhata in pokončavata, že dosti krutega igranja in nepristojne politike pehanja in mečenja? (Dobro! na desni). Ali mar ni res, da, če se narodom kruha proščim vedno le kamen ustave ponuja, od Avstrije kmalu ne bo drugega ostalo, ko ustava (veselost), in da je narodom majhna tolažba to, če imajo čast na ustavni poti poginiti? (Veselost.)

Pač res je imela politika fundamentalnih člankov več zadržaja in npravnosti, ko ta politika Štefanskega zvonika, ki ne vidi dalje.

Da je tako, to se dá lahko dokazati. Če je res, da se dajo zadeve dežele najboljše v deželi sami, pred očmi in pod nadzorstvom onih, ktere najbolj zadevajo, opravljati; če je res, da so vsled vladajočega sistema vse dežele z dvojnimi vladami osrečene, ki si druga drugi naloge teže delajo, večkrat si celo nasprotujejo, vsakako pa vladanje dežele skoro na pol podražijo; če je res, da imajo vse dežele avtonomije premalo za živeti preveč za umreti, pri vsem tem pa strašne stroške; če je res, da so oskrbovanje šolskih, odgojilnih in verskih zadev in deloma tudi pravnarskih, kakor dalje postavodajalstvo v teh rečeh — po pravici deželne zadeve, pa so se deželam vzele in izročile krogom, ki so nevedni v teh razmerah, in potem nastane nevarnost, da bi se te zadeve ne rešile nasprotno željam, šegam in potrebam dotičnih dežel, in ta nevarnost je tim večja, če državno zastopstvo in izpeljevalstvo postav nista izraz večine narodov; če je res, da je kaka zmota državnih organov tem nevarnejša, ker se z eno peresno črto čez vse dežele razširi; če je res, da starokopitno, enolično ravnanje vlade z deželnimi zadevami je že upor in notranji boj provzročilo (klic: Krivošje!); če je res, da sta državno postavodajalstvo in izpeljevalstvo po tem bremenu tujih opravkov že preobloženi na škodo svojega pravega poklica, toraj ne moreta na nobeno stran zadostovati, in se državno zastopstvo prav tako z delom preoblojuje,

kakor se deželni zbori vedno prenačlo gonijo; če je res, da državno in deželno postavodajalstvo si je pri tem, da se oboje v te zadeve vtika, drugo drugemu na poti, celó nasprotno in mora zavoljo množine in različnosti iz tega izhajajočih, pri vsem tem pa na papirji vstajajočih postav le zmešnjavo delati; — potem je država po fundamentalnih člankih, ki nameravajo razdeljenje dela med cesarstvom in deželami po razširjenji deželne avtonomije, prapravnejše in mirnejše oskrbovanje državnih in deželnih zadev, bolj priprosto, cenejše in trdnjše deželno vladarstvo po eni sami, gledé deželnih zadev, ki se imajo po oktoberskem diplomu razširiti — deželnemu zboru odgovorni, tedaj samoupravni deželni vladi, ki zbujata notranjo moč dotičnega prebivalstva dežele in po tem splošno državo mogočno vtrjuje, — gotovo mnogo bolj zdrava od centralistično skupno vladane in skup stisnjene države po ustavnem pismu, v kateri vlada absolutno peščica plutokratične manjšine in se narodi in dežele iz enega središča centralistično molzejo.

Prevelika, po centralističnem molzenji dežel narasla mesta niso sreča ali blagor za državo, in sistem, ki rodi take vodoglavce, ni zdrav. O stolnem mestu Dunaju tega ne trdim; toda zgodovina uči, da so taka mesta le prepogosto ognjišča puntanja, ktere ga zadušiti in potleči je treba moči drugih, so v fizičnem in moraličnem oziru ognjišča kuge, kraji, kjer se steka skup vse sprideno, ter se od tod potem po vseh drugih deželah razširja. Če vsa kri proti srcu skup sili, otpnejo drugi udje, slednjič se ustavi prenapolnjeno srce in za njim ves organizem, kakor kaže podoba. (Veselost.)

Le če po različnih delih kraljestva nastanejo krajna in toritorialna (deželna) nasprotna težila, različna naravna, obrtnijska, politična in družbinska središča, če se javne zadeve ne prelagajo v nevedne kroge in se ne delajo nevidne dotičnim, temveč se razvzpljujejo na lastnem polju, v sredi med takimi elementi, ki jih radi in ostro nadzirajo, se bo posušilo močvirje spridenosti, bodo napredovali enakomerno vsi deli cesarstva v omiki in blagostanji, se bo razvijal glavi in udom zdrav organizem.

Popolni nered v občinskih zadevah, žalostni stan ljudske šole, npravnost in premoženje pokončevajoče sleparstvo, ki se počenja s tako imenovano ljudsko omiko, popolno napačna organizacija uradov po deželah, marsiktere pravne postave, kakor siljenje k legaliziranju, osvobodjenje odvetništva, odprava postav zoper oderuhe, itd., nesrečne verske postave, za ktere ni bilo niti potrebe, niti pravice; škandalozno hujskanje zoper duhovstvo, osvobodjenje židov, pusti prepiri z državni nevarnimi škofi, menihi in nunami, naravi in razumu dotične dežele nasprotni duh politične deželne vlade in iz tega izvirajoča nenaravna, večini prebivalstva

dotične dežele nasprotna sestava deželnih zborov, — vse te reči, z najhujšimi nasledki za ljudsko npravnost, blagostanje in mir so žalostni nasledki tega, da je država prestopila meje svojega kroga, so nasledki gledé teh opravljenih strok danih državnih postav; pri vsem tem je gotovo, da vse te reči, ako bi se bile obravnavale v deželnih zborih, ne bi bile nikdar in nikakor rešene v smislu teh državnih postav, da bi se marsikaj, kar je spodletelo, ne bilo poskusilo, ali bi se bilo vsaj na najkrajšem potu zopet popravilo; po zdanjem stanji postavodajalstva pa je deželam nemogoče spraviti se v področji svojem iz nestrpljivega stanja, v ktere ga so jih postavili; na drugi strani pa bi se ravno iz teh vzrokov država ne mogla lotiti tega in bi tudi nič ne opravila, ker so vedno le ravno dežele same tiste, ki so v stanu vravnati se po svojih okoliščinah in potrebah, kajti država že sploh od nekdanj ni imela pravega uma in pravega srca za potrebe in zadeve dežel. Da je po tako imenovani volilni reformi, ki je le s tem stopila na dan, da so se prelomile pravice dežel, in ktero imenujejo izgotavljenje ustave, ki je pa res bilo le nadaljevanje babilonskega stolpa, zlo le še hujše postati moralo, tega ni treba še le dokazovati.

Druge poti do pomoči ni, kakor ta, da se odločijo v področje dežel spadajoče zadeve iz delokroga državnega postavodajalstva in postavizpeljevalstva, oziroma pot dotičnega dogovorjenja z deželami in kraljevinami. Vsako drugačno kovanje postav v teh zadevah utegne le pogubno biti. Tedaj je tudi zastoj trud, če hoče sl. vlada temu sistemu s kolikor mogoče mnogimi predlogi zaupanje pridobiti; ravno tako je ljudstveni npravnosti, blagostanju in javni varnosti malo pomagano, če vlada dokaže, da je bilo toliko in toliko tisuč kaznovanih in zaprtih in pod policijskim nadzorstvom. Ravno veliko število teh nesrečnežev, ktere se je pustilo se pregrešiti, kaže nenaravnost razmer, v ktere živimo. Ne po postavah, ne po kaznih, ne po žandarjih in posilnih delavnicah, marveč le po spremembi sistema, po sprejemi zdravih načel vladanja je mogoče popolnoma oslabil vesoljni organizem zopet zbuditi k življenju.

(Kon. prib.)

Politični pregled.

V Ljubljani 9. decembra.

Avstrijske dežele.

V državnem zboru so 7. t. m. volili odbor za Wildauerjev predlog. Konservativna stranka se je volitve zdržala. Potem pa se je nadaljeval budgetni razgovor. Na vrsti so bile potrebščine za uk in bogočastje. Obe stranki ste napadale ministra Štremajerja. Liberalci Gollerich, Russ in Heinrich so mu očitali, da slabo izvršuje verske postave, kon-

servativeci Wurm, Vitezič in Bärnfeind pa so pojasnovali slabe nasledke novih šolskih postav. „Če pojde tako naprej“, je rekel Wurm, „bode kmalo prišel šolski krah!“ „N. fr. Pr.“ ne more verjeti, da bi Štremajer očitania liberalcev molčé pretrpel, marveč pričakuje, da bo v eni prihodnjih sej na to odgovoril. Tudi dr. Razlag se je oglasil in „N. fr. Pr.“ mu daje spričevalo, „da njegov govor je bil jako spravljen, poln razumnosti za sedanje učne potrebe in prava oaza v českih in ilirskih (!) govorniških puščavah“.

Na **Ogerskem** so deakovci 6. t. m. imeli posvetovanje, v katerem so enoglasno sklenili brez spremembe sprejeti Ghyczyjev predlog, ki zahteva, da bi smeli davke še naprej pobirati, kakor doslej. Ghyczy méni, da bode primanjkljaj v 2 letih poravnán, če se njegovi davkarski predlogi sprejmejo. Lahko bi si sicer zopet pomagal s posojilom, a on tega deželi ne svetuje, marveč naj si dežela sama pomaga.

Vnanje države.

Dogodki **v nemškem** državnem zboru odmevajo po vsih časnikih, pa le malo jih skuša Bismarka čisto zagovarjati. Med temi je tudi dunajska „N. fr. Presse“, ki piše, da bi se o Bismarku moralo reči, da je predaleč segal, če bi zarobljenost (Grobheit) ne bila narodova lastnija nemška. Njegova očitania so bila tako razžaljiva, da tacih še noben minister proti poslancem ni izrekel. Pa Bismark ima izgovor „da ga je bila jeza tako hudo popadla.“ Nam Slovanom so dosedaj kaj radi „Nemce“ pred oči stavljali kot vzor najviše omike in sedaj njih najglavnejši list pripoznava, da zarobljenost je narodova lastnija nemška. — Arnimov proces se je imel danes pričeti.

V francoski skupščini so te dni obravnovali o svobodnem višjem podučevanju. Paul Bert in Challemlacour sta govorila zoper predlog češ, da bi pospeševal predrznost katoliške cerkve. Škof Dupanloup ju je zavračal in zbornica je sklenila omenjeni predlog dalje pretresovati. Tudi nova tiskovna postava se bode zbornici predložila, pa bode neki veliko ostreja, kakor dosedanja, ker bode vlada imela pravico po administrativni poti za nekaj časa ali pa za vselej prepovedati sebi neprijetne časnike.

Španjska. Nedavno so liberalni listi poročali, da se je Dorregaray branil prevzeti zopet poveljništvo kake Karlistične armade. Sedaj pa se piše, da ga je Don Karlos imenoval za poveljnika srednje armade namesto Don Alfonsa ter pri tej priliki izrekel upanje, da mu bode odprl madridska vrata.

Srbski novi ministri so: Zumič predsednik in za notranje zadeve, Rirošanec za denarstvo, Ivanovič za komunikacijo, Bogičević za pravo, Protič za vojno, Novakovič za bogočastje. Načela novega ministerstva so liberalna in prenarejevalna, proti vnanjim državam pa miroljubna. O krizi se poroča, da adresni odbor je dva načrta predlagal skupščini; načrt večine je bil jako sovražen proti Turčiji, ki z nogami tepta vse pravice srbske, ter je žugal celo z uporom. Ministerstvo tedaj temu načrtu ni moglo pritrditi in je odstopilo. Pa tudi knez bi bil moral skupščino razpustiti, če bi bil ta načrt obveljal, ker srbska še ni tako močna, da bi se s Turčijo smela že skusiti.

Izvirni dopisi.

V Ljubljani. (Dr. L. Vončinova katoliška družba rokodelskih pomoč-

nikov in učencev.) „Zdavnej že Vam nisem, častita gospôda, poročal s tako zadovoljnostjo, kakor zdaj — o koncu 19. leta naše družbe“, tako je pričel poročilo svoje ravnatelj njen ranjki dr. L. Vončina v XIX. letni skupščini dne 26. aprila 1874. „Vzrokovala je sicer naša družba več šuma v poprejšnjih letih, ko se je pri za polovico večem številu družbenikov s svojimi igrami in vesellicami večkrat pred občinstvom skazovala; pa nikoli še se ni bratovska sloga med družbeniki tako neskaljena hranila, nikoli še niso družbeniki tako pridno v družbo prihajali, svoje ljubezni in vneti vdanosti do družbe tako živo in — sem ter tje ginljivo razodevali, kakor preteklo leto. Tolika vdanost družbenikov daje in ohranjuje družbi tisto notranjo moč, ktera je njenemu obstanku bistveno potrebna, zlasti gledé na dosti neugodne razmere zdanjega časa.“

Popisavši stan družbe rokodelskih pomočnikov pravi: „Dovolite zdaj še, gospôda, da Vam nekoliko povem o stanu dveletne družbice rokodelskih učencev. Da ta družba ni brez obilnega blagega sadu, spričujejo najbolje sami učenci s tem, da prav radi semkaj prihajajo, pri podučevanju sploh prav željno poslušajo in se tudi čedalje bolj čedno in spodobno obnašajo. — Pri takem ugodnem stanu naše družbe o koncu njenega devetnajstega leta smemo tedaj, častita gospôda, pravi dr. Vončina naposled, prestopiti v prihodnje leto z živo nado, da se bode družba le še bolje in krepkeje razvijala. Prosim Vas konečno le še v imenu častitljivega rokodelstva, da tudi Vi ohranite družbi še za naprej svojo dosedanjo živo in dobrovoljno skrbnost.“ —

Dr. Leona Vončino, ustanovitelja in ravnatelja tolikanj dobrotne in potrebne družbe, ni več, in — marsikdo je o smrti njegovi skrbljivo popraševal: kaj pa bode s katoliško rokodelsko družbo v Ljubljani? — Previdni ustanovitelj je v svoji oporoki poprosil večletnega podpornika in učitelja v družbi, spretnega in prijaznega gosp. Jan. Gnjezda, prefekta v Alojznici ter učitelja gimnazijskega, naj blagovoli po njegovi smrti družbi biti voditelj. Zavetniki in častni udje njeni so to željo in prošnjo ranjkega ravnatelja spoštujejo tudi izvršili, in veselí nas, da povedati moremo častitemu občinstvu, da se je katoliška rokodelska družba v Ljubljani ne le ohranila, marveč, da je po želji njenega ustanovitelja tudi upanje, da se bode še v prihodnje dobro in krepko razširjevala v prid in čast poštenega rokodelstva.

Načelnik omenjeni družbi je sedaj gosp. prof. J. Gnjezda, in namestnik gosp. katehet J. Flis, kateri je že tudi doslej v družbi bil podpornik in učenik. Navadnih udov šteje družba pomočnikov sedaj 35, častnih pa 10, toraj vseh skupaj 45; družbica rokodelskih učencev pa jih šteje 80. Poskrbelo se je koj tudi družnikom za koristno podučevanje in pomočnike, kateri se shajajo v družbo vsaki dan od 8—10 zvečer, ob nedeljah pa tudi od 10—12 dopoldne in od 2—4 popoldne, podučuje zdaj v veronauku in zemljepisji g. načelnik sam, v popularni fiziki g. namestnik, v računstvu g. M. Močnik, v petji pa g. P. Angelik; učence ali dečke rokodelske, ki se shajajo ob nedeljah od 5—7 zvečer, podučuje v krščanskem nauku spet g. Gnjezda, v občni zgodovini po primernih oddelkih g. Flis, v petji pa P. Angelik. — Zavetniki ali varhi družbi so blagi gg. kan. Kramar, dr. Bleiweis, dr. Costa, Horak, Heidrich, Pakič, Freiburger, Schreiner, Drašler, Gerber.

To bodi naznanje prečastnemu občinstvu, posebej rodoljubom po deželi, da vedo svetovati sem ter tje dečkom rokodelskim odhajočim v mesto itd. S tem naznanilom sklepa „Slovenec“ spodobno prošnjo, naj dosedanji dobrotniki in zavetniki družbi ostanejo prijazni in dobrotni še v prihodnje, naj v spominj ranjkemu, v prid in blagor častitljivemu rokodelstvu pristopijo podporniki še novi, in milostni Bog naj ohrani in blagoslovi to v sedanjih katoliški veri in pravi omiki neugodnih časih prepotrebno vstanovitev!

Iz Trebnja, 5. decembra. „Naš najkrutejši sovražnik si v zadovoljnosti menca roke, kadar se mi med soboj lasamo.“ S temi besedami pričanja nekdo iz Trebnja svoj dopis v 277. številu „Slov. Nar.“ Tudi jaz sem si „v zadovoljnosti roke mencal“, prebravši oni dopis. Ker se dopisniku „sploh zdi, da imam bolezen, kateri pravijo Nemci streitsucht“, mu povem, da ravno zdaj me je napadla ona bolezen. Sile sicer ni, tedaj se z g. dopisnikom ne bova lasala, ampak le malo „poštrajtala“. G. dopisnik! kaj ne, da ono nedeljo niste bili v naši farni cerkvi, da torej tudi pridige niste slišali? Mogoče tudi, da se več ne spominjate, kajti ono pridigo sem imel že 24. pobinkočno nedeljo, to je 11. oktobra, — v 7 tednih se tudi kaj pozabi. „Téma“ one pridige je bila: „Brez žive vere v Boga, brez strahu božjega je prava sreča nemogoča.“ Ko sem v izpeljavi popisal človeka brez vere, brez strahu božjega in njegovo življenje, rekel sem v sklepu: „Človek brez vere in strahu božjega je nesrečen. Je pa tudi brezvesten, hudoben in nevaren, kakor so brezvestni, hudobni in nevarni tisti, kateri ljudem iz src jemljejo vero, z vero tudi strah božji. Mnogo pripomočkov imajo sovražniki sv. vere, eden najnevarniših so gotovo bukve pisane v duhu nevere. In ker je kmečko ljudstvo še dosti verno in se zvesto drži sv. cerkve in svojih duhovnov, začel je sovražnik med prosto ljudstvo take v brezbožnem duhu pisane bukve širiti.“ Potem sem omenil o „slov. pratiki“ in „o dveh spisih“ ter povedal, kakšen namen ima pratika s svojima spisoma. „Namen tej pratiki je gotovo ta: vernemu kmečkemu ljudstvu iz srca vzeti ljubezen in vdanost do sv. Očeta, gorečnost do misijonov in božjih potov, spoštovanje do duhovnov.“ Potem sem s povzdignjenim glasom rekel: „To pa veste, kdor duhovščine ne spoštuje, kmali zabrede, in tudi to veste, da tisti je ne spoštuje, ki je že v kaki posebni pregrehi zakopan, ali je svojo vero že zgubil.“

Konečno sem ljudi svaril pred to novo pratiko in jim priporočal staro, ki je pisana v dobro krščanskem duhu. Bralci „Slovenca!“ sodite iz teh besed, ako sem „dražil in motil uže tako spehano ljudstvo“, ako sem tudi s temi besedami „udrihal po nasprotni slovenski stranki“, kar mi neopravičeno podtikuje dopisnik. Da so poslušalci „uzroke razumeli“, bodi g. dopisniku to v dokaz: Kmali po tisti pridigi mi je nekdo pravil, da je njegova gospodinja iz cerkve komaj domu prišedša novo pratiko v peč vrgla. — Da g. dopisnik pridig v naši cerkvi ne posluša, kažejo besede, s kterimi priporoča „razlagati, kako grdo je pijančevanje in iz njega izvirajoči pretepi.“ Bodi dopisniku tukaj povedano, kar ova fara vé, da pridige o pijančevanju „niso nič kaj redkega“ v naši cerkvi. — „Lutrove bukvice“ po trebanskih štacunah konfiskovati, je kaj lahko, kajti dobivajo se le v eni. Kdor konfiskuje, nič ne plača in zeló dvomim, da bi prodajavec „lutrovih bukvic“ kaj dal brez plačila. Da „lutrovih bukvic“ tudi po drugih štacunah

ne prodajajo, je znabiti sad mojega „policajstva“ in če tako, me zelo veseli. Zdaj pa, mi-li tako ravnanje dela več časti ali sramote.“

„Da mi kmalu to, kmalu ono ni vseč; mi g. dopisnik ne smete zameriti, kakor tudi jaz vam ne zamerim, da vam moja pridiga ni vseč. — Ker k koncu neko željo izrekujete, dovolite, da tudi jaz svojo željo povem. Želim namreč, da bi vi, g. dopisnik, prav pridno hodili v našo cerkev pridige poslušati. Znabiti še kterikrat kaj gradiva dobite za kak dopis v „Slov. Nar.“ Posebno tista pridiga utegne vam vseč biti, ktere „tema“ bo: „Ich mag für wahr die alten Heiden — noch besser als die neuen leiden. Die alten Heiden glaubten doch — An Götter noch. Die neuen Heiden glauben nur — An die eig'ne schlechte Kreatur.“

Iz tržaške okolice, 5. decembra. Strašna pošast, živinska kuga, se je tudi v tržaški okolici prikazala in sicer v dveh hlevih na Ketnari. Nekaj živinčet je pocepalo, nekaj so jih pa pobili. Vsled tega je pa vas v kontumaciji in z vojaki zaprta. Da se nadloga kolikor moč hitro odvrne in bolezni zatare, je mestno starešinstvo v tajni seji 3. dec. dovolilo 500 gl. Odkod se je ta pošast priklatila, se ne ve. Ker je pa kuga že pred nekaj časom v mestno mesnico (Schlachthaus) po dalmatinskih volih zanesena (mesnica s svojim okrožjem je bila tudi do preteklega tedna v kontumaciji) — in je tamkej tudi nekaj živinčet poginilo, in ker ima tržaški konjederec v ketnarskem obližju svoje pokopališče, kjer se je zdaj že tretjikrat kuga vnela, bi bilo vendar dobro, da bi gosposka to stvar bolj na tanko pregledala, in konjederca drugam prestavila, ter ga ne pustila v kraju, kjer imajo kmetje svoje pašnike.

Iz Gorice, 8. decembra. Čudovito ognjen meteor se je vgnjezdil našim goriškim liberalcem v možganih, kateri venomer razbeljuje in vznemirja njih pokorno srčice. Kam pa neki izbruhotavajo nakopičeno jezo, ktera je razburjala in grenila že dolgo časa njihovo razgnjevno notranjost? Kam neki drugam, kakor na „nedolžni Glas“, kojega je zadnjič celo vlada konfiskovala. Konfiskovan je bil spričo nekega dopisa, ki govori o konfiskaciji „Slovenca“,*) in vrh tega tudi spričo nekega drugega dopisa iz Solkana, v kojem je pisatelj onega članka obelodanil in ob jednem tudi grajal nezgodo, katera se godi vaščanom. S tem, da je nedolžni „Glas“ ponatisnil oni članek, v kojem je izraženo vaščanov mišljenje, v kojem se zagovarja naroda pravica, zameril se je goriški policiji in hajdi pod — ključ ž njim.

Kdor sedanje liberalce opazuje sme prazniti: Ali se sveti še resnica na svetu? ali jo je morda vže davno kakšen krut sovražni vihar odnesel v druge svetove? ali se ne sme res potegovati vsak pošten državljani, vsaka vas, in vsak narod za svojo pravo? ali ne sme več uživati vsak pravi državljani domovinskih pravic? Kolik hrup je po vstavoverških in liberalskih časnikih, ako katoličani, ako narodnjak potoši kako krivico, ako zasramovalce cerkve in in vere po zasluženju graja!

Ubogi kmet, ubogi posestnik, za vaju pri naših liberalcih ni več pravice, za vaju ni več resnice. Naši nasprotniki, ki sedaj zvonec nosijo, ne trpé, da bi to njih počenjanje med svet prišlo. Če hočete tedaj svoje težave razodeti, če se hočete zagovarjati, če hočete del domovinske pravice tirjati, kar na hip se

vzdignejo z vso svojo močjo proti vam ter ukazujejo: Molči, trpi, umri; samo da se mi veselimo, radujemo, uživamo. Tako je sedaj po omikani Evropi, odkar je liberalizmu prišla v klešče. Časopisi liberalski imajo za Slované in katoličane svojo cenzuro; za liberalce in pogane svojo.

Hrvaška, 7. decembra. Ogerska je kopala drugim jamo, nazadnje je pa sama v njo padla. Koliko je morala kraljevina hrvaška pod težkim jarmom oholih Madjarov pretrpeti! Takrat se še menda krivičnim in samopašnim državlnikom ogerskim še sanjalo ni, da bodo tako žalostno s svojo kratkovidno politiko končali. Zdaj vidimo očito, da so na robu propasti. Tudi zadnje bilke, za ktere se v tem strašnem položaju lové, jim bodo gotovo zgignile spred oči, kajti davkovne osnove njihovega finančnega ministra se povsod ostro kritizirajo in zmetavajo skoro v vseh časopisih. Razume se samo po sebi, da so tudi Hrvati proti tem osnovam, in „Obzor“ je v nekoliko člankih temeljito dokazal, da mora davkovna snaga državljanov čisto upognjena biti, ako se predlogi Ghyczyeviodobrijo. Hrvaška zemlja, ki je od Boga zares obilno nadarjena v vsakem obziru, je vendar siromašna, kajti razun prirodnih pridelkov, ki zadostujejo že skoz nekoliko let komaj za domačo potrebo (in koliko škode je naredila živinska kuga!), nima skoraj nobenih drugih dohodkov, kajti o obrtnosti se pri nas skoraj ne dá govoriti. Narod je na vse strani zaostal in popolnoma osiromašel. In ta siromak naj plača zdaj še večí davek, kakor dozdaj! Navadno pa so veliki zaostatki pri našem kmetu veliko zlo. Kmet ni plačal po dve leti davka, da je le za madjaronskega kandidata glasoval. Rauch je pobiral iz davkarij denar ter ga med kmete sipal o času kortešacij; dolgo ni nobeden vprašal za-nj. Rauch v ostalem še zdaj ne plača davka, kajti on ima privilegij od Madjarov, siromašni kmet pa zdaj dobro vidi, da so ga madjaroni varali. Kmet mora plačati ves dolg, ali se mu pa vse proda. Žalostno, ali vse resnično! Hudobije Rauchove vlade so strašne in vsaki dan se bolj ilustrirajo.

Predsednik kluba hrvaških poslancev poklical je zdaj vse v Pešto, kamor se imajo vsi nemudoma podati, da se vdeleže pri posvetovanji o davkarskih osnovah. Ker dobiva Hrvaška za vzdrževanje svojih avtonomnih zadev 45 procentov vsega davka, dobila bi ona tem več dohodkov, čim večji so davki, ali kaj pomaga svojo lastno zemljo preveč molzti! Zatoraj bodo hrvaški poslanci gotovo proti osnovam glasovali, posebno zdaj, ko je v posvetovanju za budget l. 1875 najdeno, da dobi Hrvaška za svoje potrebe 3 milijone, s kterimi se bodo vse potrebe lahko odrinile in letos še 40000 gl. več za ceste porabilo nego lani.

Ban Mažuranić je bil pred kratkem v Pešti, brž ko ne tudi zaradi naukovnih zaklad, zaradi kterih ga je kanonik dr. Rački v zboru interpeliral. Te naukovne zaklade so precej velike; kanonik Mrzljak, ki je bil zavoljo tega dalj časa v Pešti, da vse pregleda, izračunal je je na več milijonov. Ali težko je, da je dobimo kedaj vse nazaj, saj vemo, kako so Madjari pravični. Zares čudno! Hrvaški narod si mora s svojimi krvavo zasluženimi novci šole in druge zavode zidati in vzdržavati, Madjari pa s hrvaškimi denarji svojo kulturo nam in drugim vrivajo.

Tudi Mollinari je bil v Pešti zavoljo granice, pa tudi on ni nič opravil, kajti ministri zdaj nimajo časa o granici sednic imeti — poprej pa hoteli niso — in tako se naša siro-

mašna zemlja vedno nazaj postavlja, čeravno je najskrajnejši čas, da se jej pomore. Pri vas bi radi železnice zidali, pa nimate denarja, pri nas pa imamo denarje, ali ogerski ministri ne pusté zidati železnic po granici od Siska v Zemun z dohodki krajiških šum, kateri leže v blagajnah. Čisto narobe svet.

Dozdaj imamo od letošnjega zbora sklenjene postavbe potrjene: šolsko postavo, za zdravstvo, za vredjenje sodstveno-politične uprave, za postopanje pri kaženjenih in postavbo o plačah učiteljskih na srednjih šolah. Najvažnejša je postava za vredjenje sodstveno-politične uprave, ktera se bode začela o novem letu vvajati. Pri tej bode tudi največ težav vlada imela, kajti nam manjka izurjenih sodnikov, še bolj pa političnih činovnikov. Kakor vsak začetek, tako bode tudi ta težak — ali enkrat se mora začeti.

Domače novice.

Ljubljana, 10. decembra.

(Vabilo k letnemu občnemu zboru čitalnišemu) 13. t. m. ob poli 11. uri dopoldne v čitalnični dvorani. Dnevni red: 1. Nagovor predsednikov. 2. Poročilo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Posamezni nasveti. 5. Volitev a) predsednika, b) blagajnika, c) 15 odbornikov. Čitalničin odbor.

(Pevsko naznanilo.) Ker je čitalnica dobila zdaj v gospodu Antonu Stöcklnu zopet stalnega pevovodjo in kapelnika, se bodo začele ta teden zopet redne pevske vaje in sicer: vsak četrtek in vsako soboto ob 8. zvečer pevska šola za moške, vsak ponedeljek in četrtek ob 5. zvečer pevska šola za gospodičine, vsako sredo zvečer ob 8. orkestralne vaje, vsak torek in petek ob 8. uri zvečer so skušnje moškega pevskega zbora. Skušnje dramatičnega zbora bodo vsako sredo in eventuelno vsako soboto zvečer ob 7. uri. Vse te vaje bodo v čitalnični pevski sobi, kjer se sprejemajo oglasila dotične dni.

(Katoliška družba) je 8. t. m. napravila na korist revnih šolskih otrok tombolo, ktere se je vdeležilo veliko ljudstva in znaša čisti dohodek okoli 70 gold.

(Predstavo živih podob) na korist revnim šolskim otrokom bode v nedeljo v redutni dvorani.

(Beseda v spominj Preširna) je bila, kakor smo že omenili, zares krasna. Pričela se z moškim zborom „Na Preširnovem domu“ za tem je gospa Schollmayerjeva govorila gospe Luize Pesjakove nježno, čutja polno spomenico na neumrlega pesnika. Gospodične Frey polni, prijetni glas je v napevu iz opere „die weisse Dame“ tako navdušil občinstvo, da je morala vsled živahnega ploska dvakrat peti arijo; ravno tako se je odlikovala gospodična pl. Neugebauerjeva v ariji iz „Sonambule“ z zvonu enako jasnim glasom. Kinč vse besede pa je bil čveterospjev iz opere „Stradella“, ki se je moral vsled gromovitega ploska ponavljati; res smo v zadregi, kteremu iz čveterospjevci (gospodični Frey in Neugebauerjeva, in gg. Meden in Noll) so namreč bili ti pevci) bi pripoznali prvi venec, kajti vsak izmed njih se je skazal kot pevskega umetnika, vsak je bil pri dobrem glasu. Na vsak način pa smo gospodični Frey jako hvaležni za duševno radost ktero nam je napravil ta čveterospjev in njen polno zvoneči glas. Försterjev „Po jezeru bliz Triglava“ je briljantna glasbena ilustracija jezera s čolničem in res umetno delo, sposobno za vsak koncert; gospodična Hohnova je imela

*) Vse je skoro ravno tako stalo v tukajšnjih „Novicah“, pa niso bile konfiscirane. Vred.

lepo priliko v njem pokazati svojo izurjenost na glasoviru, kar je tudi storila. Moška zbor „Zbor hrvaških dijakov“ in „Samo“ sta krasno končala besedo. Novi pevovodja g. Stöckl je pri spremljevanju pevskih točkov na glasoviru pokazal, da je svojemu poslu popolnoma kos in da je zdaj pevovodstvo v spretnih rokah. — Dvorana čitalniška je bila natlačeno polna in le en glas se je čul: da je bila beseda po vsem krasna.

(„Tagblatt“ in kranjski učitelji.) Navajeni smo že tega, da se „Tagblatt“ za vsako reč poteguje, katero ves svet obsodi, in da je ni tako slabe reči, da bi je ta umazani in gnjiv davci list ne zagovarjal. Vsi slovenski in tudi vsi pravični nemški listi so obsodili tisto učiteljestvo kranjsko, ki pozabivši svojo majko Slavo se breznačajno podajo pod nemčurske peruti, pripravljeno pomagati našim najhujšim sovražnikom pri ponemčevanju naroda. Vsi ti listi so tudi rekli, da kdor tako dela, ne more imeti dosti v glavi, ker se namreč boji za svoj ljubi kruhek. In to je res, breznačajnost in nevednost ste preradi v zvezi, kajti kdor ima kaj v glavi, ni se mu bati dandanes za kruhek ter tresti se pred „strahom“; zmožnih glav povsod iščejo, povsod jih dobro plačujejo. Kdor ima kaj v glavi, je tudi pogumen in ponosen na-se, on bo, kedar treba, tudi kakemu šolskemu nadzorniku zobe pokazal. Slaba je toraj reč, katero „Tagblatt“ zagovarja, mi ne zavidamo nikakor učiteljev zaradi hvale, katero jim on poje. Kaki „učenjaki“ so pa „Tagblattovi“ ljubljenci-učitelji, to ve vsak, kdor jih le količkaj pozna. Držite smeh, če vam „Tagblatt“ govori o svojih „učenjakih“, kakor so n. pr. Pirker, Sima, Raktelj, Linhard, Gariboldi itd.! Saj je občno znano, da tisti, kdor hoče ali mora skrivati svoje plitvo znanstvo pred ljudmi, pobegne pod nemčursko zastavo in tam velja za učenjaka, če le malo nemško kramlja, pa čez verske resnice in duhovstvo, čez narodne učitelje in slovensko reč na vsa usta zabavlja.

Razne reči.

— Naznanilo. Koncem leta se bode natiskal imenik udov duhovskega podpornega društva ter se bo ob enem dal račun za 1874. l. — Imenik bo imel imena samo tistih čč. udov, ki so za 1874 l. vplačali. Kdor še ni svojega letnega zneska plačal, je prijazno naprošen, da bi to do 26. decembra storil.

V Ljubljani 9. decembra 1884.

Odbor.

— Vipavska čitalnica ima prihodnjo nedeljo, dne 13. t. m., svoj letni shod, h kateremu se zavoljo obravnavanja vljudno vabijo udje čitalniški.

Odbor.

— Nove cerkvene pesmi je marljivi g. A. Vavken, učitelj v Cerkljah, dal na svitlo. V tem novem delu veje krasen, resen in častljiv cerkven dub, izpeljava pa je prav lahka.

— Strašna nesreča se je zgodila na južni železnici med Ljubljano in Borovnico tik Viča. Ko je imel namreč poštni vlak priti memo čuvajeve hiše, skoči žena čuvajeva, ki je namestovala moža, čez železno cesto, da bi spustila zaporni brun čez vozno pot, a hlapec jo zgrabi ter vrže kakih 8 sežnjev daleč proč s tako silo, da je revici trebuh počil in je bila pri tej priči mrtva z detetom vred, ki se še ni rodilo; bila je namreč v drugem stanu. Ta nesreča pač kaže, da pri železnicah, in pri čuvajnicah ni nikoli dosti paznosti, ker se to-

likokrat in po vsih krajih razne nesreče pri-

petijo. — V Celju so v enem tednu porotniki tri hudodelnike k smrti obsodili. — Na več let težke ječe je bil tam obsojen tudi tisti ropar, ki je — kakor je bilo v „Slovenču“ popisano — poleti na krškem mostu čuvaja tako hudo ranil. Bil je ta ravno par dni prej iz ječe izpuščen hudodelnik, po rodu Hrvat, ki se je v zaporu tako „poboljšal“, da je, komaj zopet prost, hitel zopet grešiti zoper postavu. To imamo od premeških ječ.

— Moder norec. V srednjem veku so imeli knezi in bogataši ljudi, ki so jim bili za norce, da so jih razveseljevali. Takega norca je imela tudi Elizabeta, kraljica angleška, ime mu je bilo Skagon. Elizabeta mu je posodila enkrat 5000 gl., katerih pa ob dogovorjenem času ni mogel plačati, kar je kraljica nesplosljivo zahtevala. Skagon pa si izmisli to-le zvijačo: Vsak dan je šla kraljica ob gotovem času memo njegovega stanovanja. Dá si toraj narediti mrtvaško rakev, v katero se sam vleže; ko gre kraljica memo, vzdignejo ga prijatelji na rame, kakor bi ga hoteli pokopati. „Kdo pa je umrl?“ vpraša Elizabeta. „Dvorni norec Skagon“, odgovoré nosači. „Kaj, ali je umrl; saj še vedela nisem da je bolan. Bil mi je 5000 glod. dolžan, ali jaz mu jih podarim iz vsega srca.“ Kar se truga odpre in Skagon se oglasi: „Zahvalim se vaši milosti za tako dobroto; to darilo, milostljiva gospa, je tako veliko, da me je na novo oživilo“.

— Korenina bolezní. Ko je zdravnik prišel obiskat svojega bolnika, ga je ta sprejel prav godrnjavo: „Dolgo me že zdravite, gospod zdravnik; pa vendar mi še ni posebnega pomagano. Prosim vas, da kar korenino bolezní z enim vdarcem vničite.“ „To bom storil,“ pravi smeje se zdravnik, zavzdigne palico in vdari po steklenici z žganjem, ktera je stala na mizi pri bolnikovi postelji.

— Pošten berač. Ko se je peljal Molière s svojim prijateljem v Pariz, prosil ga je nekdo vbogajme. Molière mu je podaril

cekin; berač pa je mislil, da se je gospod zmotil; tekkel je toraj za vozom in ko je Molière ukazal obstati, rekel je: „Milostljivi gospod, ste se pač zmotili, da ste mi dali cekin.“ Molière pa so solze stopile v oči in segel je v žep, ter mu je dodal še nekaj zlatov.

Umrli so:

7. dec. Alojzija Napret, odvetnikova hči 49 l., za pljučno sušico.

8. dec. Frančiška Demšar, krojčeva žena, za pljučno sušico. — France Jerman mokarjev otrok, 2 1/2 l., za škrlatno davico. — Reza Grajžar, kondukterjeva hči, 12 l., za vnetjem vratu.

Telegrafične denarne cene

9. decembra.

Papirna renta 69.60. — Srebrna renta 74.70. — 1860letno državno posojilo 109.40. — Bankine akcije 996 — Kreditne akcije 235.75. — London 110.55. — Srebro 105.80. — Ces. kr. cekini —. — Napoleon 8.89 1/2.

Denarstvene cene.

7. decembra.

Državni fondí.	Denar.	Blago.
5% avstrijska papirna renta	69.65	69.75
5% renta v srebru	74.70	74.80
Srečke (lozi) 1854. l.	103.75	104.25
„ 1860. l., celi.	109.50	109.75
„ 1860. l., petinke	115.—	115.50
Premijski listi 1864. l.	134.25	134.50
Zemljiščine odveznice.		
Štajarske po 5%	93.50	94.—
Kranjske, koroške in primorske po 5%	86.50	—
Ogerske po 5%	77.50	78.20
Hrvaške in slavonske po 5%	79.75	80.15
Sedmogradske po 5%	75.75	76.25
Delnice (akcije).		
Nacijonalne banke	996	998
Unionske banke	114.50	115.75
Kreditne akcije	236.50	236.75
Nižoavstr. eskomptne družbe	880.—	890.—
Anglo-avstr. banke	141.—	144.25
Srečke (lozi).		
Kreditne po 100 gl. a. v.	168.—	168.50
Tržaške „ 100 „ k. d.	107.—	107.50
„ 50 „ „ „	52.—	54.—
Budenske „ 40 gl. a. v.	25.—	25.50
Salmove „ 40 „ „ „	32.—	33.—
Palffy-jeve „ 40 „ „ „	24.—	25.—
Clary-jeve „ 40 „ „ „	26.25	26.50
St. Genois „ 40 „ „ „	25.50	26.50
Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „	22.—	23.50
Waldstein-ove „ 40 „ „ „	22.50	23.50
Srebro in zlato.		
Ces. cekini	5.24	5.25
Napoleonsd'or	8.90 1/2	8.91
Srebro	105.70	105.85

(54—9)

Ces.
dvorna
za zvonove
I. Hilzerja
v Dunajskem

kralj.
livarna
in metale
& sinov
Novem mestu

(Ignaz Hilzer & Sohn in Wiener-Neustadt)

se priporoča na naročevanje **zvonov vsake teže in vsakega glasa** ter tudi za vsake izdelke iz vlitiga metala.

Za pred odločeni glas ali čisto harmonični akord naročenega zvonovja (več zvonov) se daje poročstvo. Zvonovom se pridaja tudi vsa druga oprava, jarmi iz lesa ali železa po najboljši in najnovejši šegi narejeni, tako da se veliki in težki zvonovi prav lahko gonijo, ker tekó po zobcih na novo iznajden način; tudi se lahko presučejo, kedar koli treba, brez posebne naprave, tako da zvonovi dalje trpe in mnogo lepše pojó. Tudi se zvonovi tako vredijo, da se pri zvonjenji vsi lepo vjemajo in kembliji drug za drugim v lepem redu bijejo. Za tako vredenje je iznašla ta livarna novo sistemo, po kateri vsak novo opravljeni zvon, pa tudi vse zvonove v zvoniku en sam človek v kakih urah po zeló priprosti napravi brez vseh stroškov tako vrediti more, da zvonovi enako, hitreje ali pa bolj počasi tekó.

Naročila se izgotovljajo natančno in po ceni. Zarad plače so ugodni pogoji. Kar ta livarna obstoji, 33 let, je vtila 2930 večih zvonov, ki so tehtali 12800 centov.

Pri Dunajski razstavi l. 1873 2 medaliji za napredek za 8 zvonov s skupno težo 300 centov, vlitih za votivno cerkev na Danaji in razstavljenih.